

Fókuszban: Szudán

Írta:

**Hansjürg Stüchelberger lelkész, elnök
Christian Solidarity International**

Fordította:

Viz Péter

A tanulmány eredetileg a Hanns Seidel Alapítvány 2007. július 16-án Münchenben megrendezett konferenciáján hangzott el, melynek címe:

„Gyűlölni fognak titeket...” Keresztényüldözés a világban

Bevezetés

A Hanns Seidel Alapítvány a „Gyűlölni fognak titeket” bibliai idézettel előadássorozatot nyitott a keresztényüldözésről. Ez a tény már önmagában véve is szokatlan és igen időszerű, hiszen a hivatalos szervek mélyen hallgatnak a keresztényüldözésekről. Gondoljunk csak a Törökország által elkövetett népirtásra, a nemzeti szocializmus vagy a kommunizmus több millió áldozatára, vagy azokra a katolikus és protestáns papokra, igehirdetőkre, apácákra, szerzetesekre, és hívőkre, akiket Latin-Amerikában a jobboldali halálbrigádok vagy a baloldali gerillák gyilkoltak meg. De ne feledkezzünk meg az iszlám országokban megölt számtalan keresztény testvérünkről sem.

A Christian Solidarity International (CSI), keresztény emberi jogi szervezet a vallásszabadságért, hitük miatt üldözöttekért, szenvedő gyerekekért és katasztrófaáldozatokért, melyet Hansjürg Stüchelberger református lelkész az úgynevezett „néma tüntetést” követően alapított meg Zürichben, 1977-ben. Ma a CSI 10 országban rendelkezik képvisellel. Az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 18. cikkelye kijelenti: a vallásszabadság alapvető emberi jog. Jogunk van a vallás szabad megválasztásához, terjesztéséhez, és a hitünk szerinti élethez. Ez utóbbi részt azonban gyakran félreértik. Hitünk szerint élni annyit tesz, hogy a keresztényeknek nemcsak joguk van az igehirdetéshez, és a médiák használatához. Azt is jelenti, hogy az állam, vagy más társadalmi erők által elkövetett jogtalanságokat megbélyegezhetjük, és igazságszolgáltatást követelhetünk. Ha tehát egy papot Latin-Amerikában meggyilkolnak, mert szót emel a szociális visszaélések láttán, vagy egy pünkösdista igehirdetőt agyonlőnek, mert nem hajlandó együttműködni a fegyveres gerillákkal – akkor ők mindketten mártírok, mivel életüket áldozták a hitükért.

A keresztényüldözés nem a távoli múlt része. „Gyűlölni fognak titeket” – ez van ma. Pál apostol a korintusiakhoz írott első levelében Krisztus Testének hívja a kereszténységet. És mindazok, aki Krisztust Uruknak és Kyriosznak ismerik el, az Ő Testének tagjai. „Ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele” – mondja az apostol (12,26). Lukács evangélista ugyanezt állítja az irgalmas szamaritánusról (10,25). Tehát, ha kereszténynek tartjuk magunkat, személyes elkötelezettségünkéből fakadóan szolidaritást kell vállalnunk Krisztus szenvedő testének tagjaival. De a keresztényüldözés cselekvésre készíti azokat a polgárokat is, akik olyan államban élnek, melynek alkotmánya kimondja: „Az

emberi méltóság sérthetetlen.” Ebben a mondatban a keresztény emberkép értékei sűrűsödnek össze. Pontosan az európai történelem és a jelen igazolja, mennyire nem az egyén, hanem a társadalmak sürgetik ezeknek az értékeknek az előtérbe helyezését. A világ messzi tájain ma is jelenlévő keresztényüldözések ráirányítják a figyelmünket arra, hogy a saját házunk táján még jobban megbecsüljük ezeket az értékeket.

Keresztényüldözés és rabszolgasors Szudánban

A mintegy 2,5 millió négyzetkilométer területű Szudán Afrika legnagyobb országa. Lakossága több mint 41 millió főre tehető. Észak-Szudánban – itt található Kartúm, az ország fővárosa is – többségében muzulmán arabok élnek. Dél-Szudánt viszont körülbelül 8 millió fekete-afrikai keresztény, és különböző természeti vallások követi népesítik be. Ők különböző etnikumokhoz tartoznak, és többféle nyelvet beszélnek.

A szudáni keresztényüldözés több évszázados múltra tekint vissza. Núbiában – melynek Dél-Szudánhoz tartozását ma vitatják – bizánci misszionáriusok hatására már a 6-ik évszázadban keresztény királyságok jöttek létre. A muzulmán arab bevándorlók és hódítók azonban lassan teljesen elpusztították őket. A keresztényüldözés az utóbbi évtizedekben **Numeiri elnök** uralma alatt újra föllángolt. Numeiri az iráni iszlám forradalom hatására 1983-ban az egész országban bevezette a sariát (szigorú iszlám törvény), amely az igazságszolgáltatás legfőbb forrása lett. Ezzel egyidejűleg eltörölték a keresztények és animisták által lakott Dél-Szudán autonómiáját, melyre válaszul **Dr. John Garang** lázadóvezér, SPLA (Szudáni Népi Felszabadító Hadsereg – Sudan People's Liberation Army) néven létrehozta hadseregét. Később **al-Basír elnök** több alkalommal is dzsihádot (szent háború) hirdetett Dél-Szudán ellen. Az arab-muzulmán Észak-Szudán és a Dél-Szudáni „hitetlenek” – értsd: fekete-afrikai keresztények és animisták – közti polgárháború során a déli országrész 8 milliós lakosságából több mint 2 milliót megöltek, és 5 milliót elűztek. A fegyverek és a mesterségesen keltett éhínség mellett a „hitetlenek” megsemmisítésének elmaradhatatlan eszköze még a rabszolgavadászat. Beszámolónk célja, hogy bemutassa, mit tett a CSI a rabszolgaság fölszámolásáért, hogyan segítünk, és mit tanulhatunk a történelemből.

A CSI több mint 80.000 Dél-Szudáni rabszolgát vásárolt vissza a muzulmán rabtartóktól, és később – különböző módokon – további tízezreknek adta vissza a szabadságát. 1992-től – a **New Sudan Council of Churches** kérésére – anyagi segítséget nyújtottunk a polgárháború Déli áldozatainak. 1995-ben értesültünk először a rabszolgaportyákról, és kidolgoztuk a kiváltás módozatait. Nagy sikernek számított, amikor az első 25 rabszolgát kiszabadítottuk. Később egy-egy akció során már több ezer embernek sikerült visszaadni a szabadságát. Az is nagy jelentőséggel bír, hogy a CSI mindvégig megőrizte szavahihetőségét, hiszen tudósításaink valóságtartalmát sokan kétségbevonták. Szemünkre vetették, hogy tevékenységünkkel ösztönözzük a rabszolgaportyákat, vagy az egész akció nem más mint az adományok gyűjtésére szolgáló csalás. A vádak cáfolására kezdettől különböző ellenőrző eljárásokat alkalmazunk. Az esetek többségében nemzetközileg elismert független újságírók – például a **Le Monde**, vagy a **Newsweek International** stb. tudósítói – és TV-csatornák vannak jelen. A **ZDF** (a második német közszolgálati tv-adó) két alkalommal is részletesen beszámolt a CSI tevékenységéről, ezek a riportok videokazettán mindenki számára hozzáférhetők. Az eredmény egyértelmű: a jelenlévő újságírókat

mélyen lesújtja a „szent háború” kegyetlensége, a rabszolgák szenvedése, és a CSI akcióinak feddhetetlensége.

Rabszolgaporcák

A kiszabadított rabszolgákkal készített interjúk és helyi megbízottaink műholdas telefonon adott beszámolóinak alapján világos képet alkothatunk a rabszolgavadászlat menetéről és a rabszolgák sorsáról. A rajtaütések központja **Bahr-el-Gazál** körzet. Ez a tartomány az Északi arab-muzulmán, és a Déli fekete-afrikai keresztény és animista törzsek határterülete. Különösen vonatkozik ez a magas termetű **dinkákra**, akik részben a kőkorszakban élnek. A **dzsandzsavídok** (felfegyverzett arab lovasok) a hajnali szürkületben támadják meg kör alakú kunyhókból álló falvaikat. A fegyverropogástól és gyújtogatástól pánikba esett őslakosok fejvesztve menekülnek – legtöbbször éppen a dzsandsavídok karjaiba. A férfiakat a helyszínen lelövik, a nőket, lányokat és a fiúkat összegyűjtik. A csecsemőket – akik csak akadályoznák az Észak-Szudánba menetelést – egy kunyhóba hajítják, amelyet aztán rájuk gyújtanak. Az éjszaka folyamán tömegesen megerőszakolják a nőket, amely szintén a megalázás része. Aki ellenáll, azt leszúrják. Másnap a rabszóra fűzött rabszolgákat egy lóhoz vagy tevéhez kötik. Az elhurcoltaknak a fejükön kell vinniük saját holmijukat – ez elrablói zsákmánya lesz. Aki a terhet, a hőséget vagy a szomszédos nem bírja – annak egyszerűen elvágják a torkát. Az emberi zsákmányt nyolc napos gyalogmenet után Észak-Szudánban eladják vagy szétesztik.

A nőknek heti hét napon át hajnaltól késő estig a háztartásban kell dolgozniuk: vizet hordanak, főznek, mosnak, takarítanak, stb. Legtöbbször csak a család maradványát ehetik meg. Nem ritka, hogy esőben is a szabad ég alatt alszanak. Állandóan szidják, ütlegelik, és a legkülönbözőbb módokon megalázzák őket, gyakran súlyos sebeket okozva a kiszolgáltatottaknak. Gazdájuk majdnem mindegyiküket megerőszakolja, gyakorlatilag a serdülő fiúk szeme láttára történik mindez. A nőket szinte minden esetben kényszer-körülményezésnek vetik alá. A fiúk kecskét, birkát és tehenet őriznek. A legkisebb vétséget is kegyetlenül megtorolják. Sok arab egyszerre több fekete-afrikai rabszolgát tart, akiknek súlyos büntetés terhe mellett megtiltják, hogy anyanyelvükön szót váltsanak egymással. Egy fiú elmesélte, hogy tulajdonosa kényszerítésére végig kellett néznie, amint az három rabtársát egy nagy késsel kivégzi. A cél világos: a fekete „hitetlenek” akarat nélküli rabszolgákká és muzulmáná válnak, megtanulnak arabul, elfelejtik anyanyelvüket, és ezzel földadják identitásukat. A CSI kikérdezett több száz kiszabadított rabszolgát. Következzen itt két interjú. Az olvasót megkíméljük a legbrutálisabb részletektől:

Aten Akol Muorchiec (35 éves), négy gyermek anyja, Lietnhom falu: „Nyolc évvel ezelőtt raboltak el, és Északra hajtottak (...) Az arabok majdnem minden férfit a helyszínen legyilkoltak. A férjemet, **Kon Deng Diinget** életben hagyták, mert nehéz tárgyakat cipeltettek vele. Ő a ránehezedő súly miatt egyre többször elesett, a hajcsárok pedig ilyenkor megtaposták, illetve megverték. De ő újra és újra összeszedte az erejét és mindig talpra állt. Az arabok azonban azt hitték, csak tettet magát, és levágták a bal fülét. Végül egyikük késsel többször hasbaszúrta, míg végül meghalt. Ekkor levágták a heréjét, és a bokrokba hajították. Én zokogva ráborultam a férjem tetemére, de az egyik arab késével rámtámadt. Társa a bajonettjével fenyegetve elrángatott onnan. De néhány arab közénk állt, és ez megmentette az életemet. A tulajdonosom egy Jebel falubeli arab lett, akit **Abdelrahim Hasszának** hívtak. Sok arab megerőszakolt – ez

rendszeresen megtörténik a nőkkel –, ebből két gyermekem született. Az egyik most négy éves. Mumnom (Végzet) lett a nevem. Mindkét kisfiamat elrabolták tőlem, ők most is rabszolgák. Engem körülmetéltek. A gazdám iszlámra akart téríteni, ami végül nem sikerült neki, mert nem értem azt a vallást. Hogy vehetnék föl egy olyan hitet, amelynek a nevében a szemem láttára kegyetlenül legyilkolták a férjemet, a tetemét pedig megcsonkították. Boldog vagyok, hogy ismét itt lehetek. Megpróbálom újra kezdeni az életem.”

Abraham Viir Kuon Viir: A 24 éves fiatalembert gyerekként rabolták el, és gazdája a **Mohamed** nevet adta neki. Egy nap az Észak-Szudáni piacon egy csoport törzsbelivel találkozott, akik kereszténynek vallották magukat. Gazdája szigorú tiltása ellenére titokban elment velük a misére, ahol megtért és megkeresztelkedett. Ekkor kapta az Abraham nevet. Amikor tulajdonosa megtudta, hol járt, rettenetes dühbe gurult. Összeverte a rabszolgáját, és forró vizet öntött az egyik fülébe. Abraham most boldog, hogy a CSI kiszabadította, és keresztény akar maradni.

Kikérdeztünk 2849, 11 évesnél idősebb dinka férfi és nő rabszolgát, akik a következőkről számoltak be:

Kényszermunkát végeztek vele.....96%
Gyakran megverték.....97%
Faji megaláztatást szenvedett.....97%
Iszlámra kényszerítették.....63%

A 2256 nő közül szexuális bántalmazást szenvedett:

Megerőszakolták.....70%
Többten megerőszakolták.....63%
Körülmetélték (megcsonkították a nemi szervét).....29%

774 rabszolgafiú közül megerőszakoltak.....3%

A rabszolgavadászat okai

A rabszolgákat nem csak az olcsó munkaerő miatt rabolják el, ahogy azt az USA gyapotföldjein tették. A rabszolgavadászat a „hitetlenek” ellen viselt háború részét képezi. Dzsihad (szent háború) idején engedélyezett a rabszolgák ejtése. **Szadik al-Mahdi**, volt szudáni miniszterelnök ezt írta az ENSZ emberi jogi főmegbízottjának: „A dzsihad hagyományos koncepciója a világ két részre osztásán alapul. Ezek a Béke háza és a Háború háza. (...) Igaz, hogy a (kartúmi) rezsim nem adott ki törvényt a szudáni rabszolgavadászatra. De a dzsihad hagyományos értelmezése melléktermékként megengedi a rabszolgaporthyákat.” (Idézet **Dr. John Eibner** oxfordi előadásából – 2005. november 5.) A rabszolgavadászat tehát fontos eszköze annak, hogy Délen embermentes övezetet hozzanak létre az arab muzulmánok számára, és iszlámra kényszerítsék a rabságba vetett „hitetleneket”.

A rabok kivásárlása

Miután 1995-ben meggyőződünk a rabszolgaság tényéről, találtunk olyan arabokat, akik elleneztek emberek rabságba vetését, és – az óriási személyes kockázat és életveszély ellenére – vállalták, hogy Észak-Szudánban megvásárolják a rabszolgákat, majd hazaviszik őket Délre. Ezek a muzulmánok titkos éjszakai menetben Dél-Szudán előre megbeszélte találkozói pontjaira

kísérték a rabszolgákat, ahol a helyi lakosság szűkös lehetőségeihez mérten gondoskodott róluk. A CSI munkatársai a megbeszélte napon kisrepülön érkeznek Észak-Kenyából. A bérelt gépnek olyan alacsonyan kell szállnia, hogy a kartúmi radarok ne tudják befogni. Közben Dél-Szudáni kapcsolataink névsort készítenek a rabszolgákról. A megbeszélte időpontban összegyűlnek az arab kereskedők, a rabszolgák, és bizalmi embereink egy hatalmas fa árnyékában. A szudáni font már hatalmas kötegekben elő van készítve. Rövid tárgyalás az arab kereskedőkkel, akik megerősítik: egy rabszolga ára 50.000 szudáni font, vagyis körülbelül 6.300.-Ft. A lista alapján szólítják az embereket, hogy megbizonyosodjanak arról, a rabszolgák valóban jelen vannak. Ekkor megsámolják, majd átadják a bankjegyekötegeket, és **Dr. John Eibner** rövid beszédet mond. Hangsúlyozza, hogy sokan imádkoznak a rabszolgákért, és pénzt adományoznak kiszabadításukra, majd így fejezi be: „Most már szabadok vagytok!” Kitoró öröm a válasz, taps és alleluja hangzik mindenfelől. Nemegyszer megtörtént, hogy egy anya ekkor zárhatta újra karjaiba elveszettnek hitt fiát. Egyszer egy terhes nő a helyszínen szülte meg gyermekét.

Hány rabszolgáról beszélhetünk?

Kartúm folyamatosan tagadja, és kétségbe vonja a rabszolgaság intézményének létét, azt állítva, hogy ezek az esetek csupán egymással ellenséges viszonyban lévő törzsi torzsalkodások következményei. A rabszolgaság az ENSZ szerint emberiség elleni bűntett, amely ellen a hágai bíróságon lehet panaszt tenni. **Dr. Bíró Gáspár**, az ENSZ szudáni különmegbízottja hivatalos jelentésében megerősíti a rabszolgaság tényét. Ám az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága ennek ellenére sem fogadta el a CSI bizonyítékait, hanem egy csekély jelentőségű ügyrendi hibára hivatkozva megvonta a CSI megfigyelői státuszát. Figyelemre méltó, hogy a kizárás csak úgy volt lehetséges, hogy a nyugati államok képviselőinek fele tartózkodott a szavazáskor! A CSI 80.000 rabszolgának vásárolta vissza a szabadságát. Ehhez jön még több tízezer, akiknek más módokon segítettünk visszanyerni a szabadságot. A helyi dinka törzsi vezetők szerint azonban Dél-Szudániak tízezrei vannak ma is rabságban Északon. Pontos adatot senki sem tud. Kartúm elutasítja a független vizsgálatot.

Miért nincsenek már rabszolgaportyák Dél-Szudánban?

Minél több rabszolgát vásárolt vissza a CSI, annál jobban csökkent a rajtaütések száma. 2003-2004 folyamán aztán hirtelen véget értek a rabszolgaportyák. Emögött két okot sejtethetünk: egyrészt a hatalmas nemzetközi publicitás, amely arra készítette az SPLA vezetőit, hogy jobban védelmezzék az érintett régiót. Másrészt a CSI hatására áttörés történt az USA politikájában, ahol – Európától eltérően – a feketék rabságba vetése választási téma. Afroamerikaiak, fehérek, republikánusok és demokraták, „polgári engedetlenek” támogatásával sikerült a Fehér Házra olyan nyomást gyakorolnunk, hogy a Bush kabinet 2005. január 8-án mindkét szudáni polgárháborús felet tárgyalóasztalhoz kényszerítette, ahol elfogadták azt a békeszerződést, amely bizonyos fokú autonómiát garantál Dél-Szudán számára.

Mit hoz a jövő?

A békeszerződés aláírásakor rendezett hosszú ünnepség során a hangosbeszélő végig ezt harsogta a Nairobi stadionban: „Allah akbar!” (Allah nagyobb!). A saría szerint a „hitetlenekkel” kötött béke csupán hudna (fegyverszünet), ami addig tart, míg a dzsiháid folytatásának feltételei újra megteremtődnek. Dél-Szudán most részesül az állam olajbevételeiből. A déli országgrész soknyelvűsége miatt

azonban Dél-Szudáni nemzettudatról nem beszélhetünk. Nincs kellő tapasztalatuk a közigazgatás terén sem. Ezért a térség bármikor destabilizálódhat, vagy újra kitörhet a háború.

A békekötés után nem sokkal bekövetkezett a dárfúri krízis. Kartúm láthatóan minden áron meg akarja akadályozni a dárfúri autonómia törekvéseket, bár az ottani lakosság muzulmán vallású. Több mint 200.000 embert meggyilkoltak, és még sokkal többen elmenekültek. Dárfúriak ezrei menekülnek Dél-Szudánba, és pontosan a rabszolgaportyáktól leginkább sújtott területekre. Ott aztán összetalálkoznak azokkal a tíezrekekkel, akik az Észak-Szudáni háború elől menekültek el, és most üres kézzel térnek vissza szülőföldjükre. Tehát a nélkülözés újra elképzeltetlen méreteket öltött. A CSI ezért különleges segélyprogramot dolgozott ki a hazatérők és a dárfúri menekültek fogadására. Aligha elképzeltető, hogy az ENSZ békefenntartói képesek lesznek a tartós béke biztosítására.

A szudáni események tanulsága

1. Észak-Szudán polgárháborúja Dél-Szudán ellen Numeiri elnök sariát bevezető határozatával kezdődött, és Kartúm a saría rendelkezései szerint folytatta a háborút. Emlékezzünk csak Szadik al-Mahdi rabszolgavadászatot igazoló szavaira. A Dél-Szudánban található Bentiu olajmezők fölötti uralmat gyakran csak mint a háború nem vallási, hanem gazdasági okaként szokás jellemezni. Ez hibás megközelítés. Dél-Szudán soha nem tett kísérletet arra, hogy az olajlelőhelyeket kizárólag saját hasznára aknázza ki. Az arab-iszlámista Észak azonban lerohanta a régiót, és az olajbevételekből finanszírozza a „hitetlenek” elleni dzsihádot. Az iszlámban gazdaság és politika elválaszthatatlan a vallástól. Az olajforrások birtokbavétele és a rabszolgavadászat szintén a dzsihád részét képezik.

2. Fölmerül a kérdés, hogy egy olyan kis szervezet, mint a CSI – ereje összpontosításával – miként képes akkora befolyásra szert tenni, amellyel megfordítja a történelem menetét? A Dél-Szudáni kormány magas rangú képviselő szerint lényegében a CSI tevékenysége vezetett a békeszerződés megszületéséhez. Dél-Szudánt máig nem sikerült iszlámizálni.

3. A Nyugati államok politikusainak módjában áll, hogy határozott föllépéssel megakadályozzák a keresztények és más vallási kisebbségek üldözését, illetve megvédjék a vallásszabadságot és az emberi jogokat. A hiteles külpolitika képes a keresztény emberkép értékeinek hangsúlyozására.

4. Európában csöndes iszlámizáció zajlik. A **Der Spiegel** közölte a tübingeni egyetem tanulmányát, mely szerint Németországban a muzulmán lakosság száma 2030-ra eléri a 10%-ot. Franciaországban 1976 óta 2000 új mecset épült. Ne feledjük, hogy a saría két részre osztja a világot: az Iszlám házára és a Háború házára. Európa a Háború házához tartozik, amelyet az Iszlám házává kell tenni. A dzsihád minden igaz muzulmán, még a mérsékeltek számára is kötelező. Bár az európai muzulmánok jelenleg elismerik a nyugati alkotmányokat, ennek azonban nincs különösebb jelentősége, mivel részükről csupán a dzsihád későbbre halasztásáról van szó. A dzsihád nemcsak az öngyilkos merénylők terrorja. Dzsihád az iszlám terjesztése is a születési többlet és a bevándorlás eszközével. A muzulmánok szerint csak akkor jön el a saría békéje, ha az egész világ iszlám uralom alá kerül.

Végezetül: a Dél-Szudáni keresztény egyházak gyorsabban nőnek, mint bármikor.

Impresszum

■ **CSI – Christian Solidarity International:** keresztény emberi jogi szervezet a vallásszabadságért, hitük miatt üldözöttekért, szenvedő gyerekekért és katasztrófaáldozatokért.

■ A CSI az alábbi országokban folytat emberi jogi, katasztrófa és gyermeksegélyező tevékenységet: Egyiptom, Lettország, Litvánia, Nicaragua, Peru, Románia és Szudán.

■ Publikációkkal, tiltakozással és pénzügyi támogatással segítjük a hitük miatt üldözötteket, és a szenvedő gyerekeket. Ők az elnyomó társadalmak legkiszolgáltatottabbjai, akik nem tudják megvédeni magukat.

■ A CSI alapítója Hansjürg Stückelberger lelkész, aki 1977. április 15-én Zürichben hozta létre a szervezetet, melynek svájci és Nemzetközi Központja ma Binz/Maur (ZH) helységben található. További 9 országban – köztük Magyarországon – is van CSI-képviselő.

■ CSI-Magyarország Alapítvány, 1061-Budapest, Andrássy út 7.
Levelezési cím: 1242-Budapest, Pf 291.
www.csi-magyarorszag.hu

■ Adományok: OTP Bank Rt

Számlaszám:

HUF: 11707024-20452708

IBAN: HU30 1170 7024 2045 2708 0000 0000

EUR 11763079-11818887

IBAN HU71 1176 3079 1181 8887 0000 0000

■ A CSI **Krisztusi Szolidaritás** című lapja postacímünkön vagy emailben megrendelhető: peter.viz@csi-magyarorszag.hu
A CSI egyéb kiadványai honlapunkról letölthetők.

A magyar kuratórium tagjai:

Gelley Anna (Elnök)
Bánki Zsolt
Biacsi Dávid SJ (Bejrút)
Farkas Olivér
Katona István Püspök
Németh Géza
Szörényi László

Copyright:

A tanulmány bármilyen eszközzel történő közléséhez a CSI képviselőjének előzetes hozzájárulása szükséges.